

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע"נ

ברוך דוב ז"ל בן יבלחט"א משה חיים ווידרא נ"י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ"ל

מראה מקומות רשפי אש

לע"נ מרים שיינדל צה יבלחט"א אפרים שמעון סינאוויץ

LAKEWOODDAFYOMI.COM

לענין משכונן מדאורייתא כעולא, הני מילי מיניה, אבל מירושין ולקוחות לא אשכחן סוגיא דלימא שעבודא דאורייתא במטלטלין. ואע"ג דסבירא לן נמי דמיניה איכא שעבודא דאורייתא ליכא למשמע מינה דבכור נוטל פי שניים במלוה היכא דגאבו קרקע, דנהי דשעבודא דאורייתא, כיון דיכיל לסלוקיה מיניה בזוזי לאו מוחזק הוי ולא בכל אשר ימצא לו קרינן ביה. וכבר אפסיקא הלכתא בהדיא (לעיל קכה.ב) דאין הבכור נוטל פי שנים במלוה בין שגבו קרקע בין שגבו מעות.

ואי קשיא לך לעולא דאמר דבר תורה אחד מלוה ע"פ ואחד מלוה בשטר גובה מנכסים משועבדים דשעבודא דאורייתא ויליף לה מקראי, אי הכי אפי' מטלטלי נמי ליטרוף, דהא קרא דקא יליף עולא מיניה במטלטלי קאי. ובשלמא גבי לקוחות לא קשיא לך דאיכא למימר דכי היכי דחשו רבנן לפסידא דלקוחות גבי מלוה ע"פ משום דלית לה קלא הכי נמי חשו לפסידא דידהו גבי מטלטלי. ואפי' במלוה בשטר, דכיון דמטלטלי לית להו קלא זימנין דואבין להי בשוקא ולא ידע דמאן נינהו. אלא מירושין מיהת ליגבי. וכי תימא לדידהו נמי עבדו להו תקנתא, בשלמא גבי לקוחות דיהבי דמי שיכא תקנתא משום פסידא דידהו, אלא גבי יורשין מי שיכא תקנתא, השתא עבדינן תקנתא ליורשין דלא חסרו בה מידי ומפסדינן להו לבעלי חובות בידים דיהבי ממונא ולא קא שקלי מידי. ולא תקשי לך, דקסבר עולא דמדאורייתא ל"ש מלוה בשטר ול"ש מלוה ע"פ כי היכי דגביא מקרקעי דמשעבדי הם הכא נמי גביא מטלטלי, אפי' מן הלקוחות וכ"ש מן היורשין, ורבנן הוא דתקינן דלא ליטרוף מטלטלי מלקוחות כדפרישנא טעמא, אבל מירושין גבי, סבר לה כרבי מאיר דאמר מטלטלי דיתמי משתעבדי לכתובה וכ"ש לבי"ח. ולית הלכתא כותיה, דהא דקי"ל מטלטלי לבי"ח לא משתעבדי אלא מחיי לזה, וכ"ש לכתובה דאפי' מחיי בעל נמי לא משתעבדי:

קמזה. רב ושמואל דאמרי תרויהו מלוה ע"פ אינה גובה לא מן היורשין ולא מן הלקוחות. קסברי שעבודא לאו דאורייתא וכי תקינו רבנן שעבודא למלוה בשטר, למלוה ע"פ לא תקינו רבנן. **ור' יוחנן וריש לקיש דאמרי תרויהו מלוה ע"פ גובה בין מן היורשין בין מן הלקוחות.** קסברי שעבודא דאורייתא, ומתני' דקתני ע"פ עדים גובה מנכסים בני חורין לא קשיא להו, דאיכא למימר דכי קאמרי ר"ל ור"י דבר תורה כדעולא ומתני' קא מיירי בתקנתא דרבנן. ואשכחן ברבנן דקאני מאן דגריס הכי, ר' יוחנן ור"ל דאמרי תרויהו מלוה ע"פ גובה מן היורשין ואינה גובה מן הלקוחות. וגירסא דיקא הוא. ולפום הדין גירסא הלכתא כר' יוחנן ור"ל כדבעינן למימר קמן:

קמו. מיתבי החופר בור ברשות הרבים ונפל עליו שור והרגו פטור ולא עוד אלא שאם מת השור יורשי בעל הבור חייבין לשלם דמי שור לבעליו. כלומר החופר בור ברה"ר, ובעוד שבעל הבור עומד בתוכו

כדיא) יוציא אליך את העבוט החוצה, אלמא דאורייתא משתעבדי ליה מטלטליו של לזה למלוה. דאי אמרת מדאורייתא ליכא שעבוד נכסים אלא חיובא כוליה אגופיה דלוה הוא דמחייב למפרעיה לבעל חוביה מהיכא דבאעי, אמאי מחייב למיתב ליה משכונן למלוה, ליזיל לזה גופיה וליזבין ולפרע, אלא לאו ש"מ שעבודא דאורייתא. וכי תימא דילמא כי שמעינן מהאי קרא דשעבודא דאורייתא מבני חרי, ממשעבדי מי שמעת. כי מעיינת בה שפיר אפי' ממשעבדי נמי שמעת לה, דעל כרחיק מדחייביה (דחמ') [רחמנא] למיתב משכונן שמע מינה איכא שעבוד נכסים, וכיון דאיכא שעבוד נכסים כל היכא דאיתנהו משתעבדי ליה לבעל חוב.

ומה טעם אמרו מלוה על פה אינה גובה מנכסים משועבדים משום פסידא דלקוחות דלא ידעי דהויא ליה מלוה גביה ואזלי וזבני מיניה, אי הכי מלוה בשטר נמי התם אינהו דאפסוד אנפשייהו. כלומר שטר קלא אית ליה ולקוחות אינהו דאפסוד אנפשיהו. עולא לטעמיה דאמר עולא (להלן) דבר תורה בעל חוב בזיבורית דכתיב (דברים כד.יא) בחוץ תעמוד והאיש אשר אתה נושה בו יוציא אליך את העבוט החוצה מה דרכו של אדם להוציא פחות מה שבכלים, אלמא מדאורייתא משתעבדא ליה זיבורית לבעל חוב.

ורבה אמר דבר תורה אחד מלוה בשטר ואחד מלוה על פה אינו גובה אלא מנכסים בני חורין מאי טעמא שעבודא לאו דאורייתא. כלומר שעבוד נכסים לאו דאורייתא וכוליה חיובא עילוי לזה הוא דרמי, ואמטול הכי יהב ליה רחמנא רשותא ללוה לאפוקי ליה משכונן מכל היכא דבאעי. ומה טעם אמרו בשטר גובה מנכסים משועבדים שלא תנעול דלת בפני לויין. אי הכי מלוה על פה נמי לית ליה קלא. ומי אמר רבה הכי והא אמר רבה גבו קרקע יש לו גבו מעות אין לו. כלומר אם גבו הבנים קרקע בחובת אביהו יש לו לבכור באותו קרקע חלק בכורה וכמאן דגבייה אבוהו מחייב דמי והו"ל מוחזק, ואם גאבו מעות אין לו לבכור בהן חלק בכורה, דמטלטלי דבי"ח לא משתעבדי ולא הני מעות שבק אבוהו דהוה להו ראוי ואין הבכור נוטל בראוי כבמוחזק. ומדקאמר רבה גבו קרקע יש לו אלמא שעבודא דאורייתא, דאי לאו דאורייתא ולא זכי ביה בעל חוב אלא מעינדא דגבייה, הוה ליה ראוי ואין הבכור נוטל בראוי כבמוחזק. ונהי דתקינן ליה רבנן שעבודא לבי"ח שלא תנעול דלת בפני לויין, אבל לזכויי ליה לבכור מאי דלא זאכי ליה רחמנא לא תקינו, דהא לא שיכא ביה האי תקנתא.

ואסיקנא רבה טעמא דבני מערבא קאמר. דאית להו בכור נוטל פי שנים במלוה, ולטעמיהו הוא דאיכא לפלוגי בין גבו קרקע לגבו מעות, אבל לטעמא דרבה לא שנא הכי לא שנא הכי אין הבכור נוטל פי שנים דשעבודא לאו דאורייתא. ולית הלכתא גבי שעבודא כי טעמיה דרבה ולא כטעמיה דעולא כדבעינן למימר קמן. ואע"ג דאסקינהו גמרא לתרתי שמעתתא דעולא בחד טעמא וסוגיין בעלמא

שילית

ספר

חתם סופר

על מסכת

בבא קמא

בעזה"י. חידושי מס' בבא קמא, בלימוד הישיבה פה ק"ק פ"ב, ביום ל"ג בעומר תקע"א לפ"ק א.

אל דעות, יצילנו מטעויות, ויבינני שמועות, בסדר ישועות —
דברים עתיקים, מעתיק עתיקים, כשמנים מווקקים, במסכת נזיקין —
נצבה וקמה, אלומתי כחומה, וימין ה' רוממה, בעסק בבא קמא —
יושב ערכות, יפתח לבבות, התלמידים לרכבות, ושפתים דוכבות,
בפרק ארבעה אבות —
מרום וראשון, ששמרני מכלול, הבינני רחשון, בפרק הראשון.

פתיחה למסכת נזיקין

ברכות נזיקין, ה'כ"ד ל'ח' [ר"ת] האי בעי די ליהוי חסידא. ושלתן רמוזים בפסוק גזול אביו ואמו ואומר אין פשע חבר הוא לאיש משחית [משלי כ"ח כ"ד], ופשוט הוא גזול אביו ואמו ה"ל מילי דאבות ומנהגי ישראל, וחז"ל דרשוהו על הנהגה בלא ברכה כמבואר ר"פ כיצד מכרכין [ברכות ל"ה ע"ב], הרי מילי דברכות, חבר הוא לאיש מ'ש'ח'י'ת ר"ת מכעה שור חפירה [יו"ד ספחים] תבערה, והיינו דכתיב [משלי א' ח'] שמע בני מוסר אביך ואל תמוש תורת אמן, פשמי' דקרא [מירי] במילי דאבות ומנהגיהם, ולפי דרוש הנ"ל גזול אביו ואמו קאי אנהגה בלא ברכה, א"כ מוסר אביך ותורת אמן היינו נמי ברכות, ור"ת שמע בני מוסר אביך כמו שור פור מכעה אש, היינו דנזיקין.

וכתבו תוס' [ב' ע"א ד"ה השור], דמכעה אדם, והוא [מרומו] ב' אסור מכה בהמה ישלמנה, ומרמו ג"כ לגנב דפ' משפטים גונב שור או שה. ג"ל דמספר מכעה קי"ז מכוון כמו מכה בהמה, ומכעה לשון תפלה כמו אם תבעיון בעיו [ישעי' כ"א י"ב] דמפיק מני' לשון מכעה לקמן בגמ' [ג' ע"ב], וא"כ כוונת התנא, המזיק המתפלל, והיינו הגנב, כמו שאחז"ל [סוכא בעין יעקב ברכות ס"ג ע"א] גנבא אפום מחתרתא רחמנא קרי, ומרומו גונב שור או שה שכפ' משפטים.

וזיאת הראשונה מסדר הישועות כמאחז"ל [שבת ל"א ע"א] על פסוק והיה אמונת עתיך חסן ישועות חכמת ודעת. ואנחנו רמוזנו בפסוק הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד [תהלים קל"ג א'], מה טוב אל תקרי מה אלא מאה והמה מאה ברכות שבכל יום הרומז על סדר זרעים, ומה נעים המה מועדים ימים הנעימים, שבת אחים סדר נשים שמחת רעים האהובים, גם יח'ד' ר"ת ישועות חכמה דעת.

והמסכת הראשונה נקראת מס' נזיקין, כמבואר פ"ק דע"ז [ז' ע"א ועפירש"י שם ד"ה נזיקין], ונחלקה לשלשה שערים שבהם שלשים פרקים, שער הראשון בכא קמא ויש בה עשרה פרקים, ושער התוך בכא מציעא ויש בה עשרה פרקים, ושער האחרון בכא בתרא ויש בה ג"כ עשרה פרקים, וכ"כ בהקדמת הסאירי שבשיטה מקובצת [לכ"ק] ע"ש, וכמוה מס' כלים שלשים פרקים ונחלקה לג' בבות כתוספתא דכלים ע"ש. וסימנך, ג"ל עיני ואביסה נפלאות מתורתך [תהלים קי"ט י"ח], ר"ל ג"ל ג' שערים ולמ"ד פרקים ב.

אמרו חז"ל [לקמן ל' ע"א] האי מאן דבעי למהוי חסידא לקיים מילי דאבות ודברכות ודנזיקין. ונתתי סימן אבן הבדלח [עי' בראשית ב' י"ב], כי א"ב'ן' ר"ת אבות

משה קמא פ' משפטים מ"ו טור ב', ד"ה ואם. — חידושים שלא צויין מקורם הם מח' הגדפסים שם.

(ב) וראה עוד משי"כ מרן ז"ל בה בחידושו ריש כ"ב.

הודפס מאתר אוצר החכמה

(א) בחי' תת"ס למס' פסחים (ירושלים תרנ"ד) נדפסו חידושי מס' ב"ק עד דף ו' ע"א סו"ה תאמר. ובראשם נמצאת „פתיחה" זו.

חידושים הנ"ל הושגו ע"י לעצם כתי"ק. (הפתיחה נדפסה גם בתורת חתם סופר <על השי"ס> - נזיקין א' / סופר, משה בו שמואל [עמוד 7] (726077)

והא דסדרן התנא על זה הסדר, וגם לא תני „הן“, [עי' תוס' ב' ע"א ד"ה ארבעה], ודחיק עצמו בלישני לקרותו מבעה — אעתיק לשון רמ"ע בעשרה מאמרות מאמר חקור דין ח"א פ"ג, וז"ל, ונשמר התנא שלא לתת הויה לנזיקין, נוסריקון שלהם ש'ב'מ'ה' שור בור מבעה הבער, והיא עיר קמנה אחרונה לערי הכנעני בעבר הירדן [כמדבר ל"ב ל"ח] שכנגדה עיר הקדש ושם העיר מיום ה' שמה [עי' יחזקאל מ"ח ל"ה וברש"י שם] עכ"ל, ועיין במפרש שם ג. וזוהי י"ל מ"ש רש"י [ב' ע"א ד"ה השור] שור ובור כסדר שכתובים בתורה, וקשה הרי במבעה והבער לא שמר הסדר [עי' תוס' שם ד"ה השור], וי"ל דמבעה והבער ע"כ שינה הסדר משום רמז קליפת שכמ"ה הנ"ל, אמנם הו"מ למנקט בור שור מבעה תבערה ויהי ר"ת ב'ש'מ'ת' אשת עשוי [בראשית ל"ו ג'] שהיא ג"כ קליפה הנ"ל ד, ומוקדם בתורה קודם שבמה שבפרשת מטות, ע"כ פרש"י דלענין שור ובור דהיה יכול לשמור הסדר כשהם כתובים בפרשת משפטים ניחא ליה למנקט הכי. ועל פי דבריו יוכן מ"ט קרי ליה הבער ולא אש כלשון הקרא, אלא הכל משום ר"ת שבמה הנ"ל. ועוד יש בו רמז עפ"מ ש'תוי"ט דהבער הוא לשון הקרא לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת [שמות ל"ה ג']. והנה זה רמז למה שאמרו חז"ל כל מקום שחלול שבת מצוי דליקה מצוי ע"פ כל כתבי [שבת קי"ט ע"ב], ע"כ קרי ליה בלשון הבער לרמז על לא תבערו.

וכלפי שאמר הגאון הנ"ל שד' קליפות אלה המה נגד ירושלים עיה"ק ד' אותיות הויה מיום ה' שמה, ע"כ אומר אני שארבעתן יש להם מציאות בקדושה — שור לעול לד"ת בפ"ק דע"ו [ה' ע"ב], והרואה שור בחלום יהיה לו בנים מננחים בתורה [ברכות ג"ו ע"ב] והוא ברכתו של יוסף [דברים ל"ג י"ז], וידוע עוד שהוא גימטריא שם אב"ג ית"ן, וכתבו ראשונים שהוא גימטריא „עלינו לשבח“ שחברו יהושע בתי שור [עי' רמב"ן שם] וחתם שמו בגימטריא — והכלל, שהוא [השור] מחיות המרכבה הקדושה [עי' יחזקאל א' י']. — בור ריק כסומאה הוא באר מים חיים בקדושה, והרואה באר בחלום יצפה לשלום [לחכמה] [לחיים] ולתורה כמבואר פ' הרואה [ברכות שם], ואין להאריך בזה שהוא ידוע. — מבעה המה בעלי סתרי תורה נבעו מצפוני' שמגלים דברים שכיסה עתיק יומין כמו שאמרו חז"ל פ' ערכי פסחים [פסחים

קי"ט ע"א] על פסוק ולמכסה עתיק [ישעי' כ"ג י"ח]. — הבער בסומאה, האר"ה בקדושה, היינו הוצאת חמה מנרתיקה שרשעים נידונים בהבערה וליהט אותם היום הבא, וצדיקים מתרפאים [כנדרים ח' ע"ב], ואוהביו כצאת השמש כנבורתו [שופטים ה' ל"א] ופי' בתרגום יהונתן [שם] שהוא כשמש של עתיד לבא שיהיה שבעתים שהוא שמ"ג פעמים כאור של עה"ז ע"ש, וכל אלה מרומזים בשמו של מרע"ה טרם נולד בשגם הוא בשר [בראשית ו' ג'], ועי' חולין קל"ט ע"ב], כי בהיות פני משה כפני חמה שלע"ל נקרא בשג"ס, שמ"ג הנ"ל ה, והיינו האר"ה, ור"ת ב'ש'ג'ס' באר שור גילוי מצפונים, הרי ארבע אבות ישועות מרומזין כאן, וכשנולד [משה] ונמשח מן המים קראתהו משה, ר"ת מבעה שור הארה, ולא צריך לרמזו באר מים כי מן המים משיתוהו ושמו רמוז עליו, וזהו שם העיר מיום ה' שמ"ה אותיות מש"ה הנ"ל.

וידוע כי שם אנ"י גימטריא סמך אלף, ובמלואו גימטריא רל"א, שהם השערים המתהפכים מטמא לטהור כי יש רל"א פנים טמא ורל"א פנים טהור [ס' יצירה פ"ב משנה ד' וה' ו' ה], וה"נ מתהפך מנזיקין לישועות, ע"כ התחיל המסכת באל"ף „ארבעה“, וסיים בבא כתר א בסמך „בן ננפ“, על שם שיהיו כל דיני נזיקין ניתנין בין סמך לאלף, ע"ש הקרא [דברים ל"ב ל"ט] אנ"י אנ"י הוא [וגו'] אנ"י אמית ואחיה מחצתי ואנ"י ארפא [וגו'] ה.

ובכן יעורנו אלקים ע"ד כבוד שמו הגדול, ויצילני מכל מיני נזיקין, מסיקין ומציקין ומעיקין, ונישא כום הישועות כנבואות הניבאות, ולא נראה ברעות, ונשמע בשורות טובות, נחמות וישועות, אמן.

והנה לפי סדר ששנה אבות מלאכות מ' חסר א' [שבת ע"ג ע"א] אבות הסומאה כו' [כלים פ"א מ"א], ה"ל להתחיל אבות נזיקין ארבעה. ונראה שכיוון להזכיר נזיקין אחר ב' תיבות „ארבעה אבות“. גימטריא תפוז, שלא ליתן להם מקום כינוס, כי פיזורן נאה לעולם ככל פזור לרשעים, וכמ"ש רמ"ע הנ"ל דמש"ה לא תני הן שלא ליתן להם הויה בעולם ח"ו, אמנם לעתיד לבוא כל המזיקין כולם כלא יהיו ויקרא להם שביקין, ועלינו יזרח ה' וכבודו עלינו יראה כאמור [משלי י"ח י'] מגדל עוז שם ה' בו ירוץ צדיק ונשגב.

ישמח ישראל בעושייו, הוא ית' ישמח במעשיו, ויקראו לו מבעשיו, האל המושיע לעם חוסיו — אמן.

אמו והביאתו לבת פרעה והי' בן ב' שנים, נמצא חי משה קי"ח שנים. אך שמו שג"ס שרומז על אור החמה שלעתיד לבוא, שבעתים שהם שבעה פעמים שבעה פעמים ו' [כבתרגום יונתן שופטים ה' ל"א] שעולה שמ"ג, ופני משה הי' כפני חמה שלעתיד לבוא, ואותו אור נולד עמו כדכתיב [שמות ב' ב'] ותרא אותו כי טוב הוא, ואמר חז"ל [סוטה י"ב ע"א] שנחמלא הבית אורה, על כן שג"ס יהי' ימיו מאה ועשרים, עכ"ל. ועיין עוד בדרשה לעיכ"פ שבסו"ס הזכרון, עמוד צ"ט ובהערה שם, ובפ' ק"ג, וחס"ע עה"ת ויקרא, קל"ו א' בהערה.

(1) ועיין דרשות ח"א, נ"ז טור ג'.

(2) ועיין דרשות ח"א, קי"ט טור א' ד"ה ולמען תספר.

(ג) ובדרשות ח"א, ס"ד ע"א ד"ה ויהי, כתב מרן ד"ל לרמז בקרא דכתיב ביוסף, ואין איש מאנשי הבית שם בבית" (בראשית ל"ט י"א) וד"ל: „ורמז בר"ת לאנשי הבית שם בבית — שבמ"ה, שהם ד' אבות הקליפות שור בור מבעה הבער, ולא הי' שליטה לשום א' מהם“.

(ד) עיין ח"ס עה"ת, פ"ר תרומה ד"ה והנה זמרי.

(ה) ובתורת משה (קמא) פ' שמות, ב' טור ג', כתב מרן ד"ל: ותקרא שמו משה כי מן המים משיתיהו [שמות ב' י"ד]. אחז"ל [חולין קל"ט ע"ב] משה מן התורה מגין, בשגם הוא בשר, בשגם גימטריא משה. וי"ל מ"ט לא כתיב משה בהדיא. וי"ל, והי' ימיו מאה ועשרים שנה לא נתקיים בשמו של משה, כי שם זה ניתן לו אחר שגמלתו